

PÁIPÉAR 1
(150 marc)

ROINN I

AN TRIAIL CHLUASTUISCEANA

40 MARC

- Ní mór na freagraí ar fad a scríobh as Gaeilge ach **amháin** sna cásanna nach bhfuil gá leis.
- Más léir go bhfuil an freagra ag teacht leis an rud a chuala an t-iarrthóir agus go bhfuil iarracht mhacánta déanta ag an iarrthóir an focal/ na focail a litriú go cruinn d'réir na foghraíochta, glac leis mar fhreagra

Cuid A (16 marc)

Ocht mír eolais á lorg, dhá mharc an ceann.

[2 marc x 8] = **16 marc.**

AN CHÉAD CHAINTEOIR

An Téacs

Cén chaoi a bhfuil sibh? Fiachra Standún ag caint libh. Rugadh mé i mBéal an Átha i gContae Mhaigh Eo. Is páiste aonair mé. Siúinéir is ea mo dhaid agus is rúnaí scoile í mo mhaim. Is í an bhádóireacht an caitheamh aimsire is fearr liom. Tá bád seoil ag mo thuismitheoirí. An Ghaoth Aneas an t-ainm atá uirthi.

1. Ceisteanna agus freagraí

Ainm	Fiachra Standún	
Cár rugadh Fiachra?	(i m)Béal an Átha / (i g)Contae Mhaigh Eo.	2
Cén tsli bheatha atá ag a dhaid?	Siúinéir (is ea a Dhaid).	2
Cad é an caitheamh aimsire is fearr leis?	(Is é an caitheamh aimsire is fearr leis ná) an bhádóireacht / seoltóireacht.	2
Breac síos an t-ainm atá ar an mbád.	(Is é an t-ainm atá ar an mbád ná) An Ghaoth Aneas.	2

8

2.

AN DARA CHAINTEOIR

An Téacs

Goidé mar atá achan duine? Bríd Nic Aoidh ag labhairt libh. Is as Béal Feirste domsa. Tá deirfiúr amháin agam. Máire is ainm di. Tá sí dhá bhliain níos óige ná mise. Bhí mé féin agus mo chara Siún sa phictiúrlann an Satharn seo caite. Chonaic muid an scannán The Hobbit. Is dóigh liom go bhfuil an t-aisteoir, Martin Freeman, ar fheabhas ann.

Ceisteanna agus freagraí

Ainm	Bríd Nic Aoidh	
Cé acu is óige, Bríd nó Máire?	(Is í) Máire (an duine is óige).	2
Cá raibh Bríd agus Siún ar an Satharn?	Sa phictiúrlann / Ag scannán / ag na pictiúirí.	2
Cén scannán a chonaic siad?	The Hobbit.	2
Cad is dóigh le Bríd faoin aisteoir, Martin Freeman?	(Is dóigh léi go bhfuil sé) ar fheabhas sa scannán. (Tá sé) ar fheabhas (mar aisteoir sa scannán).	2

8

CUID B

Sé mhír eolais á lorg, dhá mharc an ceann.

[2 mharc x 6] = 12 mharc.

1.

FÓGRA

An Téacs

Fógra anseo ón nGarda Síochána. Is Lá Saoire Bainc é an Luan seo chugainn agus mar sin beidh trácht trom ar na bóithre tráthnóna. Iarrtar ar thiománaithe aird a thabhairt ar rialacha an bhóthair. Beidh ceamaraí luais á n-úsáid ar fud na tíre.

Ceisteanna agus freagraí

(a) Cén fáth a mbeidh an trácht trom ar na bóithre, tráthnóna?

- **Mar is Lá Saoire (Bainc) é an Luan seo chugainn.** 2

(b) Cén chomhairle a chuireann an Garda Síochána ar thiománaithe?

- **Aird a thabhairt ar rialacha an bhóthair.** 2

(c) Cad a bheidh á n-úsáid ar fud na tíre?

- **Ceamaraí (luais).** 2

6

2.

PÍOSA NUACHTA.

An Téacs

I mí Mheán Fómhair seo caite thug Uachtarán na hÉireann, Micheál D. Ó hUiginn cuairt ar The Emerald Grounds i Londain. Ceanncheathrú Chumann Lúthchleas Gael in Ruislip, Londain, is ea The Emerald Grounds. Bhí a bhean chéile, Sabina, in éineacht leis an Uachtarán ar an turas.

Ceisteanna agus freagraí

(a) Cathain a thug an t-Uachtarán, Micheál D. Ó hUiginn, cuairt ar *The Emerald Grounds*?

- **I mí Mheán Fómhair (seo caite) / Meán Fómhair.** 2

(b) Cá bhfuil *The Emerald Grounds* suite?

- **In Ruislip, Londain / i Londain.** 2

(c) Cé a bhí in éineacht leis an Uachtarán?

- **(Bhí) a bhean chéile (Sabina in éineacht leis an Uachtarán) / Sabina.** 2

6

CUID C (12 mharc)

Sé mhír eolais, dhá mharc an ceann.

[2 mharc x 6] = **12 mharc.**

1.

COMHRÁ A hAON

An Chéad Mhír

An Téacs

Niamh: *Haigh, a Aoife. Niamh anseo?*

Aoife: *Dia dhuit, a Niamh. Aon scéal agat?*

Niamh: Ar chuala tú cad a tharla dom ar scoil inniu?

Aoife: *Níor chuala muis, ach chonaic mé lasmuigh de oifig an phríomhoide thú. Inis dom, munar miste leat.*

Ceist agus freagra

(a) Cén áit sa scoil a bhfaca Aoife a cara, Niamh, an lá sin?

- **Lasmuigh de oifig an phríomhoide / oifig an phríomhoide**

2

An Dara Mír

An Téacs

Niamh: *Táim go mór trí chéile mar ghoid duine éigin mo i-Phone nua.*

Aoife: *Ó, a thiarcais! Cad a tharla?*

Niamh: *Níl cead agam é a rá leat. Tá an scéal á fhiosrú ag na Gardaí.*

Aoife: *Ná bí buartha faoi, a thaisce.*

Niamh: *Ar d'fhocal, a Aoife, ná habair tada faoi seo le héinne eile.*

Aoife: *Tugaim mo fhocal duit. Ní osclóidh mé mo bhéal faoi.*

Ceisteanna agus freagraí

(b) Cén fáth go bhfuil Niamh trí chéile?

- **Ghoid duine éigin i-phone uatha / i-fón / fón nua uaithi.**

2

(c) Cad é a iarrann Niamh ar Aoife?

- **Gan aon rud mar gheall air seo a rá le héinne**
- **Ná habair tada (faoi seo le héinne eile)**
- **Iarrann sí uirthi a focal a thabhairt nach ndéarfadh sí faic le héinne faoi**
- **Gan labhairt faoi seo le haon duine eile.**

2

6

COMHRÁ A DÓ

An Chéad Mhír

An Téacs

Brian: *An é sin Seosamh? Brian anseo.*

Seosamh: *Is mé, a Bhriain. Shíl mé go raibh tusa ar do leaba leis an bhfliú.*

Brian: *Bhí mé, a Sheosaimh, ach tá biseach orm anois.*

Seosamh: *Chaill tú oíche mhór sa Chlub aréir.*

Brian: *Ar chaill mé? Céard a tharla.*

Ceist agus freagra

(a) Cad a shíl Seosamh a bhí mí-cheart le Brian:

- **Fliú / shíl sé go raibh sé sínte sa leaba / ar a leaba leis an bhfliú / tinn.**

2

An Dara Mír

An Téacs

Seosamh: *Bronnadh na boinn orainn a bhuamar anuraidh?*

Brian: *Cé a rinne an bronnadh?*

Seosamh: *Jim McGuinness, as Dún na nGall.*

Brian: *An raibh ceol ann freisin?*

Seosamh: *Bhí, a Bhriain. Bhí 'Rory and The Island' ann agus chan siad an t-amhrán, 'Jimmy's Winning Matches'.*

Brian: *Is mór an trua é, a Sheosaimh, nach raibh mé ann.*

Ceisteanna agus freagraí

(b) Cén fáth a raibh Jim Mc Guinness sa Chlub an oíche roimhe sin?

- **Chun boinn a bhronnadh ar na buaiteoirí / bronnadh.**

2

(c) Cén t-amhrán a chan an banna ceoil, *Rory and the Island*?

- **'Jimmy's Winning Matches'**

2

Scriobh freagraí ROINN II i do fhreagarleabhar.

Ceist 1. Freagair **A** agus **B** anseo.

A (20 marc)

Tá cúig cheist, (i) – (v) le freagairt.

Tá **dhá** fhocheist (**a**) agus (**b**), le freagairt i gcás ceisteanna (**i**), (**ii**), (**iii**) & (**iv**):

(a) 2 + (b) 2 = 4 mharc x 4 = 16 mharc.

Tá **dhá** mhír eolais á lorg i gcás ceiste (**v**): 2+2 = 4 mharc.

Lesula - Moncaithe le Súile Uaigneacha

1. Is moncaithe iad na Lesula. Is i bhforaoisí an Chongó ar mhór-roinn na hAfraice a chónaíonn siad. Obenge a thugtar ar an gceantar. Áit iargúlta is ea í agus níl mórán daoine ina gcónaí ann. Is é an baile mór is cóngaraí di ná Opala. Ba ansin in Opala sa bhliain 2007 a tháinig an bitheolaí, John Hart, ar an gcéad cheann de na Lesula a chonaic sé riamh go dtí sin. Bhí an moncaí mar pheata tí ag príomhoide scoile.
2. Cé go raibh cur amach ag muintir an cheantair ar na moncaithe, bhí Hart cinnte de gur speiceas nua moncaithe a bhí feicthe aige. I mí Mheán Fómhair 2012 foilsíodh an scéal sna meáin chumarsáide go raibh speiceas nua moncaithe aimsithe sa Chongó agus foilsíodh an chéad ghrianghraf de na moncaithe seo.
3. Is é an grianghraf seo an rud a bhaineann geit as daoine. Tá ceannaghaidh agus cuntanós an chréatúir ann thar a bheith daonna. Tá tuiscint agus trua le sonrú sna súile. Shílfeá go raibh na súile bog le deora agus go raibh an créatúr i ndiaidh a bheith ag caoineadh nó go dtosódh sé ag caoineadh nóiméad ar bith. Luadh go raibh an grianghraf cosúil leis an bportráid a phéinteáil Rembrandt dá mhac, Titus.
4. Maraítear na Lesula i gceantar Obenge ar mhaithe lena gcuid feola. Má leanann an nós seo ar aghaidh, ní fada go mbeidh an speiceas i mbaoil. Tá an timpeallacht, na foraoisí tiubha, a gcónaíonn na moncaithe seo iontu slán go fóill ach dá dtosófaí ag leagan na gcrann nó ag mianadóireacht sa cheantar bheadh na moncaithe i mbaoil freisin.
5. An amhlaidh go bhfuil na súile uaigneacha ar cheannaghaidh an mhoncaí sa ghrianghraf ag tabhairt teachtaireachta dúinn? ‘Lig dom le do ghnó, a dhuine chóir. Lig dom luascadh anonn is anall ó ghéag go géag i measc na gcrann. Cuimhnigh, a chara ghil, gur ar scáth a chéile a mhairimid.’

Ceisteanna (iad ar cómharc)

(i) (a) Cén áit sa Chongó a bhfuil na Lesula ina gcónaí ann?

- Sna foraoisí / in Obenge / in aice le Opala / áit iargúlta.

2

(b) Cá raibh an moncaí seo nuair a chonaic John Hart é in Opala?

- Bhí sé mar pheata tí ag príomhoide scoile in Opala.

2

4

(ii) (a) Cén rud a raibh Hart cinnte de nuair a chonaic sé an moncaí in Opala?

- (Bhí sé cinnte de) gur speiceas nua moncaithe a bhí feicthe aige.

2

(b) Cathain a foilsíodh an scéal i dtaobh na Lesula?

- **I mí Mheán Fómhair 2012.**

2

4

(iii) (a) Tabhair dhá phíosá eolais faoi shúile an mhoncaí atá sa ghrianghraif ?

- Tá tuiscint le sonrú sna súile.
- Tá trua le sonrú sna súile.
- Tá siad (na súile) daonna.
- Shílfeá go raibh na súile bog le deora.
- Go raibh an créatúr i ndiaidh a bheith ag caoineadh.
- Go dtosódh sé ag caoineadh nóiméad ar bith.
- Tá na súile móra / donn / ciorclach / bolgach.

1 + 1

2

(b) Cuireadh an grianghraf i gcomparáid le portráid. Cén phortráid?

- **An phortráid a phéinteáil Rembrandt dá mhac, Titus.**

2

4

(iv) (a) Cén fáth a bhfuil na Lesula i mbaol anois?

- **Maraítear iad ar mhaithe lena gcuid feola.**

2

(b) Luaigh slí **amháin** lena bhféadfaí timpeallacht na moncaithe a scrios?

- **Leagan na gcrann (sna foraoisí) / Mianadóireacht (sa cheantar).**

2

4

(v) Tá teachtaireacht ag ‘na súile uaigneacha’ dúinn, dar leis an údar.

Luaigh **dhá** phíosá eolais, as **alt 5**, i dtaobh na teachtaireachta.

- **Lig dom le do ghnó, a dhuine chóir /**
- **Lig dom luascadh anonn is anall ó ghéag go géag i measc na gcrann /**
- **Cuimhnigh, a chara ghil, gur ar scáth a chéile a mhairimid.’**

2

4

Ceist 1 (A) = 20 marc

Tá **cúig** cheist, (i) – (v) le freagairt.

Tá **dhá** fhocheist (a) agus (b), le freagairt i gcás ceisteanna (i), (ii) & (iii):

(a) 2 + (b) 2 = 4 mharc x 3 = 12 mharc.

Tá freagra ceart **amháin** ar cheist (iv) = 4 mharc.

Tá freagra **ceart amháin** ar cheist (v) = 4 mharc.

4 mharc x 5 = 20 marc

Ócáid Shóisialta Ghaeilge

1. Tá méadú mór tagtha le tamall de bhlianta anuas ar líon na ndaoine a dhéanann cumarsáid lena chéile ar an idirlíon agus sna meáin dhigiteacha. Is cuid lárnach choitianta de shaol na cumarsáide sa lá atá inniu ann iad na hócáidí líonraithe shóisialta. Bhí an chéad *tweetup* as Gaeilge, an #Gtuít, ar siúl i mBaile Átha Cliath ar 27 Meán Fómhair, 2012. Bhailigh tuíteálaithe na Gaeilge le chéile an lá sin sa Culture Box i mBarra an Teampaill, Baile Átha Cliath.
2. Is é an leagan amach a bhíonn ar *tweetup* go mbuaileann tuíteálaithe lena chéile in ionad sóisialta éigin. Thug an ócáid seo i mBarra an Teampaill deis do Ghaeilgeoirí teacht le chéile, líonrú lena chéile agus aithne a chur ar na daoine a bhíonn ag tuíteáil as Gaeilge agus ag glacadh páirte i líonraí sóisialta Gaeilge. Meascán idir *tweetup* agus seisiún eolais a bhí ann ar an lá.
3. Bhí an ócáid seo oscailte do gach aon duine a bhíonn ag úsáid na láithreán líonraithe shóisialta. Bhí Micheál Ó Foighil, duine de bhunaitheoirí an láithreáin líonraithe shóisialta Ghaeilge *Abair Leat*, i láthair ag an ócáid agus rinne sé cur síos ar an bhfeachtas *Abair Leat*. Tá an feachtas seo tar éis dul i bhfeidhm ar an aos óg ar YouTube agus sna meáin shóisialta eile. Chomh maith leis sin, labhair Fiachra Ó Marcaigh, stiúrthóir an chomhlachta *Amas*, faoi na forbairtí nua atá i ndán do chúrsaí teicneolaíochta maidir le líonraí sóisialta sna blianta amach anseo.
4. Ba é *Gaelport.com* a d'eagraigh an ócáid. Dúirt Niamh Ní Shúilleabháin, eagarthóir na ríomhirise *Gaelport.com*, go raibh súil aici go gcuirfeadh an #Gtuít tús le plé agus le díospóireacht ar na forbairtí is úire atá ag teacht chun cinn ar an idirlíon agus sna meáin dhigiteacha. "Rachaidh na forbairtí seo chun tairbhe do chainteoirí Gaeilge agus d'fhoghlaimeoirí araon," a dúirt sí.

Ceisteanna (iad ar cómharc)

(i) (a) Cén dáta a raibh an ócáid líonraithe shóisialta, #Gtuít, ar siúl?

- Ar 27 Meán Fómhair, 2012

2

(b) Cén leagan amach a bhí ar an ócáid #Gtuít?

- Meascán idir *tweetup* agus seisiún eolais a bhí ann ar an lá
  - Bhailigh tuíteálaithe lena chéile sa Culture Box i mBarra an Teampaill, Baile Átha Cliath.

2

4

(ii) (a) Luaigh deis **amháin** a thug an ócáid seo do Ghaeilgeoirí?

- Líonrú a dhéanamh lena chéile.
- Teacht le chéile.
- Aithne a chur ar na daoine a bhíonn ag tuíteáil as Gaeilge.
- Aithne a chur ar na daoine a bhíonn ag glacadh páirte i líonraí sóisialta trí mheán na Gaeilge.

- **Chuir na haoichainteoirí an lucht éisteachta ar an eolas faoi líonraí sóisialta.**

2

(b) Ainmnigh duine de bhunaitheoirí *Abair Leat*?

- **Micheál Ó Foighil**

2

4

(iii) (a) Cén post atá ag Niamh Ní Shuilleabháin?

- **Eagarthóir (na ríomhirise *Gaelport.com*)**

2

(b) Luaigh rud **amháin** a dúirt Niamh faoi #Gtuít.

- **Dúirt sí go raibh súil aici go gcuirfeadh an #Gtuít tús le plé agus le díospóireacht faoi na forbairtí is úire atá ag teacht chun cinn ar an idirlíon agus sna meáin dhigiteacha.**
- **Dúirt sí go rachadh na forbairtí seo chun tairbhe do chainteoirí Gaeilge agus d'fhoghlaimoirí araon.**

2

4

(iv) Cén t-alt sa sliocht thuas a dtagraíonn an abairt seo a leanas dó?

‘Chuir na haoi-chainteoirí an lucht éisteachta ar an eolas faoi líonraí sóisialta.’

Alt 1; Alt 2; **Alt 3**; Alt 4. (Scríobh an freagra sa fhreagarleabhar.)

4

(v) Cén t-alt sa sliocht thuas a dtagraíonn an abairt seo a leanas dó?

‘Is meán cumarsáideach coitianta é an líonra sóisialta faoi láthair.’

Alt 1; Alt 2; Alt 3; Alt 4. (Scríobh an freagra sa fhreagarleabhar.)

4

Ceist 1 (B) = 20 marc

A + B = 40 marc

Scríobh freagraí ROINN III i do fhreagarleabhar.

Ceist 2. Freagair **A** agus **B** anseo.

C.2 (A) = 10

A (10 marc)

2 mharc x 5 = 10 marc.

DÉANTA IN ÉIRINN

A (10 marc)

Léigh an nóta dialainne a scríobh Aonghus. Ansin athscríobh an nóta dialainne i do fhreagarleabhar agus cuir na briathra atá sa chló trom san **Aimsir Chaite**.

DÉANTA IN ÉIRINN

Caitheann Manchán Magan neart ama ag dul ó áit go háit. Sa tsraith clár seo **téann** sé timpeall na tíre. **Foghlaimíonn** sé go **bhfuil** sé deacair go leor teacht ar earraí de dhéantús na hÉireann. Fiú nuair a **thiteann** a shúile ar leabhar le húdar Éireannach **baintear** siar as mar níos minice ná a chéile is taobh amuigh den tír a cuireadh an leabhar i gcló.

Sampla: 1. Chaith Manchán Magan neart ama ag dul ó áit go háit.

- Sa tsraith chlár seo **chuaigh** sé timpeall na tíre. 2
- **D'fhoghlaim** sé go **raibh** sé deacair go leor teacht ar earraí de dhéantús na hÉireann. 2+2
- Fiú nuair a **thit** a shúile ar leabhar le húdar Éireannach. 2
- **Baineadh** siar as mar níos minice ná a chéile is taobh amuigh den tír a cuireadh an leabhar i gcló. 2

Ceist 2 (A) = 10

Sna habairtí **2, 3** agus **5**, líon na bearnaí leis an bhfocal/na focail is oiriúnaí.
 Scríobh an leagan cruinn den fhigiúr atá idir lúibíní in abairt **4** thíos.
 Aimsigh aidiacht **amháin** in abairt **6** thíos agus scríobh i do fhreagarleabhar í.

An Meascán Ceart

1. Bíonn blas ..... an mbeagán má bhíonn an meascán i gceart.
2. Níl aon dabht faoi ná go bhfuil sé seo fíor maidir ..... an ngrúpa ceoil *Little Mix*.
3. Bhuaigh *Little Mix* an comórtas..... *The X Factor* sa bhliain 2011.
 (a) amhránaíochta (b) amhránaíocht (c) amhránaí (d) amhránacha
4. Tá (4) cailíní sa ghrúpa.
5. D'eisigh *Little Mix* a gcéad albam ..... rith mhí na Samhna seo caite.
 (a) in (b) i (c) ins (d) sna
6. Is amhránaí cumasach í gach cailín atá sa ghrúpa.

Sampla: 1. Bíonn blás **ar** an mbeagán má bhíonn an meascán i gceart.

- Níl aon dabht faoi ná go bhfuil sé seo fíor maidir **leis** an ngrúpa ceoil *Little Mix*. 2
- Bhuaigh *Little Mix* an comórtas **amhránaíochta** *The X Factor* sa bhliain 2011. 2
  - Tá **ceathrar** cailíní sa ghrúpa. 2
  - D'eisigh *Little Mix* a gcéad albam **i** rith mí na Samhna seo caite. 2
  - **Cumasach / Gach** ....Is aidiacht í **cumasach** agus **gach**. 2

Ceist 2 (B) = 10

Ceist 2 A + B = 20

Scríobh freagraí ROINN IV i do fhreagarleabhar.

Ní gá níos mó ná **leathanach go leith** a scríobh.

Stíl: 2 mharc, **Ábhar:** 8 marc. **Gaeilge:** 40 marc. **Iomlán:** $2 + 8 + 40 = 50$ marc.

An dáileadh céanna marcanna atá i gceist i ngach rogha in **A**, **B** agus **C**.

S(2) =

Á(8) =

G(40) =

Ceist 3. Freagair do rogha **ceann amháin** de **A**, **B**, **C** anseo thíos.
(Ní gá níos mó ná leathanach go leith a scríobh.)

A. AISTE nó ALT NUACHTÁIN / IRISE

Scríobh ar do rogha **ceann amháin** díobh seo:

- (i) An tábhacht a bhaineann le cairde i saol an duine.
- (ii) Mar a chaith mé mo bhreithlá deireanach.
- (iii) Iarscoláire cáiliúil a thug cuairt ar mo scoil féin le déanaí.
- (iv) Cúrsaí faisin i saol na ndaoine óga inniu.
- (v) Comórtas a bhuaigh foireann mo scoile le déanaí.

B. SCÉAL / EACHTRA

Freagair do rogha **ceann amháin** díobh seo:

- (i) Ceap scéal a mbeadh an giota seo thíos oiriúnach mar **thús** leis:
‘Fuair mé téacs ag am lóin. Níor aithin mé an uimhir ach is duine fiosrach mé.’
- (ii) Eachtra a tharla dom nuair a bhí post páirtaimseartha agam i siopa.

C. DÍOSPÓIREACHT / ÓRÁID

Maidir le do rogha **ceann amháin** de na rúin seo thíos, scríobh an chaint a dhéanfa i ndíospóireacht scoile ar son *nó* in aghaidh an rúin sin:

- (i) ‘Tá ceol agus ceoltóirí an lae inniu thar barr ar fad.’
- (ii) ‘Tá saol na cathrach níos fearr ná saol na tuaithe.’